

Een hoefstal langs de weg laat verleden herleven

Historisch interessante travaljes ten prooi aan willekeur eigenaren.

door René Hoonhorst
De oudste travalje van Zeeland mag niet verloren gaan. De stichting Vrienden van de Travalje roept de gemeente Sluis op actie te ondernemen om de uit 1740 daterende hoefstal te redden. Of de gemeente daartoe in staat is of zelfs genegen is, is de vraag. De travalje staat in de buurtschap Sasput en is particulier eigendom. Het hoefstalletje, met later aangebracht dak met rode singeltjes (imitatie-leitjes), staat voor een woning, waaraan een oude smederij en een voormalig schoolje zijn gekoppeld. Het gedoetje staat te koop en de bewoners zijn al verhuisd. De eigenaar hoopt dat er een koper opduikt, die hart voor cultuur-historie heeft. Want regels of wetten om de travalje te beschermen zijn er niet. Vertrouwen in de gemeente Sluis heeft de eigenaar in elk geval niet. Bij het informeren naar subsidie-mogelijkheden voor het opknappen en onderhouden van de travalje ving hij telkens bor. Toen hij zich uit kolere eens liet ontvallen

dat hij de zaag in de oudste Zeeuwse hoefstal zou zetten, kreeg hij te horen: "U gaat uw gang maar". De huidige eigenaar vertoefde maar een paar jaar in Sasput. Hij is in die korte tijd niet toegekomen aan het renoveren van het dak boven de travalje. "Die singeltjes zijn ronduit lelijk. Ik had er weer dakpannen op willen leggen, maar ben daar - ook al vanwege gebrek aan gemeentelijke medewerking - niet aan toegekomen." De eigenaar benadrukt dat hij de hoefstal wel altijd goed heeft onderhouden. Door er jaarlijks een teerachtig spul op te smeren, kregen houtrot,

'Stalletjes staan direct aan de weg, zodat iedereen in een oogopslag ziet hoe paarden werden beslagen.'

wormen en kevers geen kans. De Vrienden van de Travalje zijn blij dat het provinciale boegbeeld van de hoefstallen nog immer goed herkenbaar is. Het verdriet is de stichting echter wel dat de gemeente Sluis geen regeling kent om afbraak tegen te gaan. De Vrienden verenigden zich juist om de cultuur-historisch interessante stalletjes, die vaak nog voor iedereen te zien zijn langs de openbare weg of bij een boerderij, voor het nageslacht te bewaren. In de gemeente Sluis zijn behalve in Sasput, ook nog travaljes in

Groede en Sint-Anna-ter-Muiden. De laatste dateert van eind vorige eeuw en is in opdracht van de voormalige gemeente Sluis-Aardenburg nieuw gemaakt om het anderhalf jaar terug gesloten landbouwmuseum te promoten. De traverse in het Groedse Slijkstraatje is wel een historisch exemplaar en al jaren toe aan een opknappbeurt. Een woordvoerder van het Vlaamsch Erfgoed riep streekbewoners onlangs op om het bestaande cultureel erfgoed op te knappen vooraleer 'nieuwe historie' te creëren. Hij slaakte de noodkreet omdat in Cadzand-Dorp wordt ge-

werkt aan een nieuwe travalje op de historische plek voor de oude smidse. Hoewel ook woordvoerder John van Haver alle oude travaljes graag hersteld ziet, wil hij initiatieven voor de bouw van nieuwe niet ontmoedigen. „Zeker niet in Cadzand-Dorp. Een travalje daar past perfect in de dorpskern en is een verrijking voor de streek." Er is nog zo'n tien procent over van de naar schatting 350 travaljes die ooit de Zeeuwse trekpaarden ter beschikking stonden, stelt Van Haver. „Het is mooi dat veel van de stalletjes gewoon voor iedereen te zien zijn in het openbaar. Aanschouwelijker kan je geschiedenis niet maken voor jong en oud."

De oudste travalje van Zeeland staat al bijna 270 jaar in de West-Zeeuws-Vlaamse buurtschap Sasput.

foto Peter Nicolai

Vrienden van de Travalje pleiten voor herwaardering hoefstallen

Stichting zet zich in voor onderhoud en voorlichting travaljes.

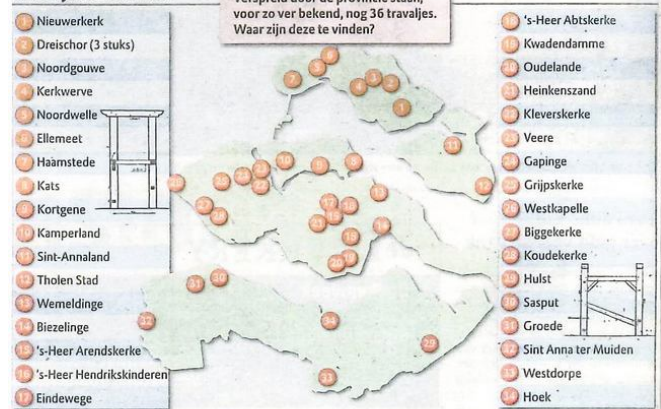
De travalje, of in gewoon Nederlands hoefstal, is in feite een vooroorlogse 'paardengarage'. Werkpaarden liepen vaak over straat en hoefijzers sletten daarvoor snel. In de travalje, die in nagenoeg elk Zeeuws dorp te vinden was, kon de hoefsmid het paard snel van nieuw 'schoeise' voorzien. Toen na de oorlog landbouw-

machines en auto's het werk van paarden overnamen, verdwenen de travaljes een voor een uit het straatbeeld. Totdat de inmiddels 85-jarige Wim Noordermeer uit Goes zich het lot van de hoefstallen aantrok. Voor de Tweede Wereldoorlog had bijna elk dorp een hoefstal, weet Noordermeer nog uit eigen ervaring. Hij wekte interesse bij John van Haver, gemeente-archivaris in Noord-Beveland, en samen richtten ze de stichting Vrienden van de Travalje op. De belangrijkste inspanning die de stichting in de eer-

ste jaren van haar bestaan leverde, is het in kaart brengen van de nog bewaard gebleven travaljes in Zeeland. „En nu komt het er op aan ons in te zetten voor het behoud ervan. Een aantal verkeert in zeer slechte staat. Het is belangrijk dat gemeentes bereid zijn ze te onderhouden. Het is cultureel erfgoed", stelt stichtingsvoorzitter Noordermeer. Hij zou graag meer aan voorlichting doen, vooral onder jongeren. Om de roem van de hoefstallen uit te dragen, moet bij elke travalje in Zeeland een informatiebordje komen, stelt de stichting.

Travaljes in Zeeland

Verspreid door de provincie staan, voor zo ver bekend, nog 36 travaljes. Waar zijn deze te vinden?

Willem Adriaansz | bron Stichting vrienden van de Travalje

Sluis heeft wél hart voor erfgoed

Woordvoerder John van Haver van de stichting Vrienden van de Travalje vindt het jammer dat Sluis niet actief aan de bescherming van travaljes meewerkt. Hij wijst er op dat gemeenten als Borsele en Noord-Beveland investeerden in het laten herleven van de noodstalletjes voor het beslaan van paarden. Borsele trok vorig jaar vijftien mille uit om de vier overgebleven travaljes in de gemeente in oude staat te laten herstellen. Noord-Beveland liet een paar jaar terug een nieuwe versie van een oude hoefstal in Kats verrijzen en geeft nu ook weer een bijdrage voor herstel van een

hoefstal in Kamperland. Hij schrijft er een beetje van dat de eigenaar van de oudste travalje in Zeeland, die in Sasput, al een keer is aangerazen zijn eigendom maar tegen de vlakte te gooien. „Dat zou natuurlijk doodzonde zijn. Een gemeente moet mensen juist wijzen op mogelijkheden voor subsidie. De travalje in Sasput ziet er nog redelijk uit en als de singeltjes op het dak worden vervangen door pannen wordt-ie nog mooier." Sluis heeft er weliswaar geen groot budget voor, maar heeft wel hart voor het in stand houden van cultuurhistorische pareltjes, laat woordvoester Marjolien Reinhoudt weten.

„De burgemeester wijst eigenaren van niet-beschermd historisch en cultureel erfgoed altijd op regelingen van de Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Maar het is wel zo dat we een eigenaar van een particuliere hoefstal niet kunnen dwingen zijn eigendom op te knappen." De Vrienden van de Travalje sturen Sluis toch een brief. Van Haver: „Er zijn nog wel drie travaljes in de gemeente. Die van Groede is nog harder aan een opknappbeurt toe dan de hoefstal in Sasput. Cadzand-Dorp wil er weer een hebben. De gemeente moet helpen, want in zulke historische dorpskernen is een travalje helemaal op zijn plaats."